

V I Lenin

Utkast och förklaring till program för det socialdemokratiska partiet

Programutkast

- A. 1. Stora fabriker och verkstäder utvecklas allt snabbare och snabbare i Ryssland. De ruinerar de små hemarbetarna och bönderna, förvandlar dem till egendomslösa arbetare och driver ett allt större antal människor till städerna, till de byar och orter, där det finns fabriker och industrier.
2. Denna kapitalismens tillväxt innebär en oerhörd tillväxt av en handfull fabrikanters, köpmäns och jordägares rikedom och lyx samt en ännu snabbare tillväxt av arbetarnas armod och förtryck. De förbättringar i produktionen och de maskiner, som införs av de stora fabriker, bidrar till att öka det samhällsliga arbetets produktivitet, tjänar till att stärka kapitalisternas makt över arbetarna, till att stegra arbetslösheten och samtidigt därmed också arbetarnas försvarslöshet.
3. Men samtidigt som de stora fabriker driver kapitalets förtryck mot arbetet till sin spets, skapar de en särskild klass av arbetare, som får möjlighet att kämpa mot kapitalet, emedan dess levnadsförhållanden själva förstör alla dess förbindelser med det egna hushållet, emedan de förenar arbetarna genom det gemensamma arbetet, driver dem från den ena fabriken till den andra och därigenom sluter det arbetande folkets massor samman. Arbetarna tar upp kampen mot kapitalisterna och en intensiv strävan till sammanslutning uppstår bland dem. Ur arbetarnas enskilda revolter växer den ryska arbetarklassens kamp fram.
4. Denna arbetarklassens kamp mot kapitalistklassen är en kamp mot alla klasser, som lever av andras arbete, och mot all slags utsugning. Den kan endast sluta med att den politiska makten övergår i arbetarklassens händer, med att all jord, alla redskap, fabriker, maskiner och gruvor överförs i hela samhällets händer i syfte att organisera en socialistisk produktion, där allt som arbetarna producerar och alla förbättringar i produktionen måste komma de arbetande själva till godo.
5. Till sin natur och sitt syfte ingår den ryska arbetarklassens rörelse som en del av arbetarklassens internationella (socialdemokratiska) rörelse i alla länder.
6. Det största hindret i den ryska arbetarklassens kamp för sin frigörelse är den oinskränkta autokratiska regeringen med dess oansvariga ämbetsmän. Stödd på jordägarnas och kapitalisternas privilegier och på tjänstaktigheten gentemot deras intressen håller regeringen de lägre stånden i fullständig rättslöshet, hindrar därigenom arbetarnas rörelse och hämmar hela folkets utveckling. På grund härav utlöser den ryska arbetarklassens kamp för sin frigörelse med nödvändighet en kamp mot den autokratiska regeringens oinskränkta makt.
- B. 1. Det ryska socialdemokratiska partiet förklarar det som sin uppgift att stödja den ryska arbetarklassen i dess kamp genom att utveckla arbetarnas klassmedvetande, genom att främja deras organisation och genom att påvisa kampens uppgifter och mål.
2. Den ryska arbetarklassens kamp för sin frigörelse är en politisk kamp och dess första uppgift är att uppnå politisk frihet.
3. Därför kommer det ryska socialdemokratiska partiet, utan att avskilja sig från arbetarrörelsen, att stödja varje samhällslig rörelse mot den autokratiska regeringens oinskränkta makt, mot de privilegierade adliga jordägarnas klass och mot alla rester av livegenskapen och ståndsväsendet, vilka hämmar konkurrensfriheten.

4. Däremot kommer det ryska socialdemokratiska partiet att bekämpa alla strävanden att "lyckliggöra" de arbetande klasserna med den oinskränkta regeringens och dess ämbetsmäns förmynderskap samt att fördröja kapitalismens utveckling och följaktligen också arbetarklassens utveckling.

5. Arbetarnas frigörelse måste vara arbetarnas eget verk.

6. Det ryska folket behöver ingen hjälp av den oinskränkta regeringen och dess ämbetsmän utan befrielse från dess förtryck.

C. Utgående från dessa åsikter kräver det ryska socialdemokratiska partiet först och främst:

1. Inkallande av en Zemskij sobor av representanter för alla medborgare för att utarbeta en författning.

2. Allmän och direkt rösträtt för alla ryska medborgare, som uppnått 21 år, oberoende av trosbekännelse eller nationalitet.

3. Församlings-, förenings- och strejkkfrihet.

4. Tryckfrihet.

5. Avskaffande av stånden och alla medborgares fulla likhet inför lagen.

6. Religionsfrihet och likaberättigande för alla nationaliteter. Registreringen av födslar, äktenskap och dödsfall överlämnas åt självständiga, civila tjänstemän, oberoende av polisen.

7. Rätt för varje medborgare att inför domstol yrka ansvar på vilken tjänsteman som helst, utan att först behöva klaga hos dennes överordnade.

8. Upphävande av passtvangen, full flyttnings- och bosättningsfrihet.

9. Yrkes- och näringsfrihet samt upphävande av skråväsendet.

D. För arbetarna kräver det ryska socialdemokratiska partiet:

1. Inrättande av industridomstolar inom alla grenar av industrin med domare, som väljs i lika antal av kapitalisterna och arbetarna.

2. I lag fastställd förkortning av arbetsdagen till 8 timmar om dygnet.

3. I lag fastställt förbud mot nattarbete och skiftarbete. Förbud mot barnarbete upp till 15 år.

4. I lag fastställda vilo- och helgdagar.

5. Tillämpning av fabrikslagarna och fabriksinspektionen på alla industrigrenar i hela Ryssland och på de statliga fabrikena samt på de hantverkare, som arbetar hemma.

6. Fabriksinspektionen måste ha en självständig ställning och inte vara underställd finansministeriet. Industridomstolarnas medlemmar erhåller samma rättigheter som fabriksinspektionen beträffande övervakandet av fabrikslagarnas efterlevnad.

7. Obetingat allmänt förbud mot löneutbetalning i form av varor.

8. Övervakning från av arbetarna valda representanter över att riktiga lönetariffer fastställs, över utmönstringen av utskottsvaror, användningen av bötespengarna och över de fabriksägda arbetarbostädernas tillstånd.

En lag om att samtliga avdrag från arbetarnas lön, för vilket ändamål de än gjorts (böter, ersättning för utskottsvara osv), ej får överstiga inalles 10 kopek per rubel.

9. En lag om att fabrikanterna görs ansvariga för olycksfall i arbetet och förpliktas att bevisa att arbetaren var skuld till olycksfallet.

10. En lag om fabrikanternas skyldighet att underhålla skolor och trygga arbetarna läkarhjälp.

E. För bönderna kräver det ryska socialdemokratiska partiet:

1. Avskaffande av friköpsavgifterna och ersättning till bönderna för redan erlagda friköpsavgifter. Återbetalning till bönderna av de pengar som i överskott inbetalats till statskassan.
2. Återlämnande till bönderna av den jord, som avstyckades från dem 1861.
3. Full jämlikhet i fråga om avgifter och skatter, som påförs böndernas och godsägarnas jord.
4. Upphävande av den kollektiva ansvarigheten och alla lagar, som gör intrång på böndernas rätt att disponera över sin jord.

Förklaring till programmet

Programmet är indelat i tre huvuddelar. I den första delen framläggs alla de åsikter, ur vilka de övriga delarna av programmet följer. I denna del påvisas vilken ställning arbetarklassen intar i det moderna samhället, vilken mening och betydelse dess kamp mot fabrikanterna har och vilken politisk ställning arbetarklassen intar i den ryska staten.

I den andra delen framläggs *partiets uppgift* och visas i vilket förhållande partiet står till de övriga politiska riktningarna i Ryssland. Här talas om vilken verksamhet partiet och alla arbetare, som är medvetna om sina klassintressen, måste utföra och hur de bör förhålla sig till de andra klassernas intressen och strävanden i det ryska samhället.

Den tredje delen innehåller partiets praktiska krav. Denna del är i sin tur indelad i tre avsnitt. Det första avsnittet innehåller kravet på allmänna statliga omgestaltningar. Det andra avsnittet innehåller arbetarklassens krav och program. Det tredje avsnittet innehåller kraven till förmån för bönderna. Några inledande förklaringar till dessa avsnitt ges här nedan, innan vi övergår till programmets praktiska del.

A. 1. Programmet talar allra först om den snabba ökningen av stora fabriker och verkstäder, emedan detta är den viktigaste företeelsen i det moderna Ryssland, som fullständigt förändrar alla de gamla levnadsförhållandena, i synnerhet den arbetande klassens levnadsförhållanden. Under de gamla förhållandena producerades så gott som alla rikedomar av småföretagare, vilka utgjorde den väldiga majoriteten av befolkningen. Befolkningen var bunden vid sina byar och framställde största delen av produkterna antingen för sin egen konsumtion eller för en liten marknad, bestående av de kringliggande orterna, som hade föga förbindelse med de angränsande marknaderna. Samma småföretagare arbetade för godsägarna, vilka tvingade dem att huvudsakligen framställa produkter för godsägarnas konsumtion. De i hemmen framställda produkterna lämnades till bearbetning åt hantverkare, som också bodde i byarna eller vandrade omkring i trakten och sökte arbete.

Sedan bönderna befriades, har emellertid folkmassornas levnadsförhållanden undergått en fullständig förändring: i stället för de små hantverkslokalerna började det uppkomma stora fabriker, som växte utomordentligt snabbt; de trängde undan de små företagen, förvandlade dem till lönarbetare och tvingade hundra- och tusentals arbetare att arbeta tillsammans och framställa en väldig massa varor, som sprids över hela Ryssland.

Böndernas befrielse gjorde slut på befolkningens bofasthet och försatte bönderna i sådana förhållanden att de inte längre kunde skaffa sig uppehälle från de små jordlappar som blivit kvar i deras ägo. Ett stort antal människor började dra omkring för att söka arbetsförtjänst, antingen i fabriker eller vid de järnvägar som byggdes och som förenade de olika delarna av Ryssland med varandra och spred de stora fabrikenas varor överallt. En stor mängd gick till

arbete i städerna och fann sysselsättning vid uppförandet av fabriker och handelsföretag, vid bränsleleveranser till fabriker och framställning av råvaror till dem. Slutligen sysselsattes ett stort antal människor med hemarbete, som utlämnades av köpmän och fabrikanter, vilka inte hunnit utvidga sina företag. Liknande förändringar ägde rum inom jordbruket.

Godsägarna började producera spannmål för försäljning. En del bönder och köpmän började odla väldiga mängder säd, och hundratals miljoner pud^{*} spannmål såldes till utlandet. Produktionen krävde lönarbetare, och hundratusentals, ja miljoner bönder lämnade sina små jordlappar åt sitt öde och tog tjänst som lantarbetare och daglönare hos de nya företagen, som odlade säd för försäljning. Just dessa förändringar i de gamla levnadsförhållandena är det, som programmet beskriver, då det säger att de stora fabriker och verkstäderna ruinerar de små hemarbetarna och bönderna samt förvandlar dem till lönarbetare. Småproduktionen avlöses överallt av storproduktion, och i denna storproduktion utgörs arbetarmassorna redan av vanliga lönarbetare, vilka mot lön arbetar för kapitalisten, som disponerar väldiga kapital, bygger kolossala verkstäder, köper upp stora mängder råvaror och stoppar hela vinsten av de samlade arbetarnas massproduktion i egen ficka. Produktionen har blivit kapitalistisk och den kväver utan förskoning och förbannande alla småföretagare, förstör deras bofasta tillvaro på landsbygden, tvingar dem att som vanliga grovarbetare vandra från den ena ändan av landet till den andra för att sälja sitt arbete till kapitalet. En allt större och större del av befolkningen rycks slutgiltigt loss från landsbygden och från jordbruket och samlas i städerna, i byar och orter med fabriker och industrier samt bildar en särskild klass av människor, som inte har någon egendom, de proletära lönarbetarnas klass, som helt och hållet lever av att sälja sin arbetskraft.

Just häri består de ofantliga förändringar i landets liv, som åstadkommit av de stora fabriker och verkstäderna: småproduktionen ersätts av storproduktion, småföretagen förvandlas till lönarbetare. Vad betyder denna förändring för hela det arbetande folket och varthän leder den? Om detta talar programmet i fortsättningen.

A. 2. Småproduktionens ersättande av storproduktion beledsagas av att små penningmedel i den enskilde företagarens händer ersätts med väldiga kapital, av att de små, obetydliga vinsterna ersätts med miljonvinster. Därför leder kapitalismens utveckling överallt till att lyxen och rikedomerna ökar. I Ryssland har det uppstått en hel klass av stora penningmagnater, fabrikanter, järnvägsägare, köpmän och bankirer, det har uppstått en hel klass av människor, som lever av inkomsterna från penningkapital, vilka mot räntor utlånas till industriföretagare; berikat sig har också de stora jordägarna, vilka av bönderna erhållit stora summor i friköp för jorden och begagnat sig av böndernas behov av jord till att höja priset på den utarrenderade jorden och vilka på sina gods upprättat stora sockerfabriker och brännvinsbrännerier. Lyxen och slöseriet har hos alla dessa rika klasser nått en exempellös omfattning och de stora städernas huvudgator är kantade med deras furstliga palats och praktfulla slott. Arbetarnas läge däremot har alltmera försämrats allt efter som kapitalismen utvecklats. Även om arbetslönen på en del ställen ökat efter böndernas befrielse, så har det skett endast i mycket ringa mån och för en kort tid, därför att de från landsbygden inströmmade hungrande folkmassorna har tryckt ned lönerna, medan livsmedlen och nödvändighetsartiklarna blivit allt dyrare, så att arbetarna t o m trots de höjda lönerna fått mindre medel till livsuppehälle. Det har blivit allt svårare och svårare att finna arbete, och vid sidan av de rikas praktfulla palats (eller i förstäderna) har bostadseländet alltmera växt bland arbetarna, som tvingas leva i källare, i överfyllda, fuktiga och kalla bostäder, ja, t o m i jordkojor i närheten av de nya industriföretagen. Kapitalet, som fortsätter att växa, har tryckt ned arbetarna allt djupare, förvandlat dem till utarmade, tvungit dem att ägna all sin tid åt fabriken och drivit arbetarnas hustrur och barn till arbete. Den första förändring, som kapitalismens tillväxt leder till, är

---

* 1 pud = 16,38 kg – Red

således att enorma rikedomar samlas i händerna på en liten klick kapitalister, medan folkmassorna utarmas.

Den andra förändringen är att småproduktionens ersättande av storproduktion har medfört många förbättringar i produktionen. Framför allt har det individuella, splittrade arbetet i varje liten verkstad, hos varje småföretagare, ersatts med de förenade arbetarnas samfälliga arbete i en och samma fabrik, hos samme jordägare eller samme byggmästare. Samfälligt arbete är betydligt effektivare (mera produktivt) än individuellt arbete och ger möjlighet att framställa varorna vida lättare och snabbare. Alla dessa förbättringar kommer emellertid endast kapitalisten tillgodo, som betalar arbetarna med deras egna styvror och gratis tillägnar sig hela frukten av arbetarnas förenade arbete. Kapitalisten blir ännu starkare, arbetaren ännu svagare, emedan han vänjer sig vid att utföra endast ett bestämt arbete, och det blir svårare för honom att övergå till ett annat arbete, att byta yrke.

En annan och avsevärt viktigare förbättring i produktionen är *maskinerna*, som införs av kapitalisten. Arbetets effektivitet mångdubblas genom användningen av maskiner; men kapitalisten utnyttjar alla dessa fördelar mot arbetarna: han drar nytta av den omständigheten att maskinerna kräver mindre fysiskt arbete och låter dem skötas av kvinnor och barn, vilka han betalar lägre lön. Vidare drar han nytta av den omständigheten att det erfordras avsevärt färre arbetare, då han infört maskiner, kastar ut arbetarna massvis på gatan och använder sedan arbetslösheten för att ytterligare förslava arbetaren, förlänga arbetsdagen, beröva arbetaren hans nattro och förvandla honom till enbart ett bihang till maskinen. Den arbetslöshet, som maskinerna framkallat och som ständigt ökas, leder nu till att arbetaren blir fullständigt skyddslös. Hans yrkesskicklighet förlorar sitt värde, han kan lätt ersättas med en vanlig diversearbetare, som snabbt vänjer sig vid maskinen och är villig att ta arbete för lägre lön. Varje försök att värja sig mot kapitalets växande tryck resulterar i att han blir avskedad. När arbetaren står ensam, är han fullständigt maktlös mot kapitalet och maskinen hotar att krossa honom.

A. 3. I förklaringen till den föregående punkten visade vi att då arbetaren står ensam, är han maktlös och värnlös gentemot kapitalisten, som för in maskinerna. Arbetaren måste till varje pris se sig om efter medel att göra motstånd mot kapitalisten, att försvara sig. Och ett sådant medel finner han i *sammanslutningen*. Maktlös då han står ensam, blir arbetaren en makt, då han förenar sig med sina kamrater, och får då möjlighet att kämpa mot kapitalisten och göra motstånd mot honom.

Sammanslutningen blir en nödvändighet för arbetaren, som redan har storkapitalet emot sig. Men är det då möjligt att förena en massa hopsamlat folk, som står främmande för varandra, även om de arbetar i samma fabrik? Programmet påvisar de betingelser, som förbereder arbetarna för sammanslutning och hos dem utvecklar mottagligheten för och förmågan till sammanslutning. Dessa betingelser är följande: 1) den stora fabriken med maskinell produktion, som kräver oavbrutet arbete året runt, som helt sliter av arbetarens förbindelse med jorden och hans eget hushåll och gör honom till en fullständig proletär. Men det egna hushållet på en liten jordlapp isolerade arbetarna, gav var och en av dem ett visst särskilt intresse, som inte var förknippat med kamraternas intresse, och hindrade därför deras sammanslutning. Då arbetaren rycks loss från jorden, avlägsnas dessa hinder. 2) Vidare vänjer själva det samfälliga arbetet av hundra- och tusentals arbetare dessa att gemensamt diskutera sina behov, att agera gemensamt, och visar åskådligt att hela arbetarmassan befinner sig i samma läge och har samma intressen. 3) Det faktum slutligen, att arbetarna ständigt kastas från den ena fabriken till den andra, vänjer dem vid att jämföra villkoren och förhållandena vid de olika fabriken och övertygar dem om att utsugningen är densamma i alla fabriker, de lär sig att dra nytta av andra arbetares erfarenhet från deras konflikter med kapitalisterna och stärker sålunda arbetarnas sammanhållning och solidaritet. Alla dessa betingelser tillsammans

har också till följd att uppkomsten av stora fabriker och verkstäder framkallat en sammanslutning av arbetarna. Bland de ryska arbetarna kommer denna sammanslutning oftast och starkast till uttryck i strejker (om orsaken till att våra arbetare inte har möjlighet att sammansluta sig i föreningar eller kassor skall vi tala längre fram). Ju starkare de stora fabriker och verkstäderna utvecklas, desto oftare, starkare och mera hårdnackade blir arbetarstrejkerna, ty ju starkare kapitalismens förtryck blir, desto nödvändigare blir det för arbetarna att gemensamt göra motstånd. Strejker och enskilda revolter av arbetare är, som det heter i programmet, för närvarande en mycket vanlig företeelse på de ryska fabriker. Men allt efter som kapitalismen fortsätter att utvecklas och strejker blir allt vanligare, visar de sig vara otillräckliga. Fabrikanterna vidtar gemensamma åtgärder mot dem: de ingår överenskommelser sinsemellan, de värvar arbetare från andra orter, de hänvänder sig till statsmakten och söker bistånd av den, och statsmakten hjälper dem att bryta arbetarnas motstånd. Nu är det inte längre bara den enskilde fabrikanten på varje enskild fabrik som står emot arbetarna, nu har de mot sig *hela kapitalistklassen* och regeringen, som hjälper den. *Hela kapitalistklassen* går till kamp mot hela *arbetarklassen* och söker gemensamma åtgärder mot strejkerna, pressar regeringen till lagar mot arbetarna, flyttar fabriker och verkstäder till avlägsnare orter, delar ut arbete åt hemarbetare och tillgriper alla möjliga andra tricks och knep mot arbetarna. Sammanslutningen av arbetarna i en enskild fabrik, ja, t o m inom en enskild industrigren visar sig inte vara tillräcklig för att göra motstånd mot hela kapitalistklassen; det blir obetingat nödvändigt att få till stånd en gemensam aktion av *hela arbetarklassen*. Ur de enskilda arbetarrevolterna växer sålunda hela arbetarklassens kamp fram. Arbetarnas kamp mot fabrikanterna förvandlas till *klasskamp*. Alla fabrikanter förenas av ett intresse: att hålla arbetarna nere och betala dem minsta möjliga arbetslön. Och fabrikanterna ser att de inte kan försvara sin sak på annat sätt än genom samfällid aktion av hela fabrikantklassen, genom att vinna inflytande över statsmakten. På samma sätt förenas också arbetarna av ett gemensamt intresse: att inte låta sig undertryckas av kapitalet, att hävda sin rätt att leva och föra en människovärdig tillvaro. På samma sätt blir arbetarna på det klara med att också de behöver sammanslutning och samfällid aktion av hela klassen – arbetarklassen – och att de för att uppnå detta måste skaffa sig inflytande över statsmakten.

A. 4. Vi har förklarat hur och varför fabriksarbetarnas kamp mot fabrikanterna blir till klasskamp, till arbetarklassens – proletariats – kamp mot kapitalistklassen – bourgeoisin. Man frågar sig vilken betydelse denna kamp har för hela folket och för alla arbetande. Under de nuvarande förhållandena, som vi talade om redan i förklaringen till punkt 1, tränger den med lönarbetare bedrivna produktionen alltmera ut småhushållningen. Antalet människor, som *lever av lönarbete*, växer snabbt, och det är inte bara de ständiga fabriksarbetarnas antal som växer, utan i ännu snabbare takt växer antalet bönder, som också måste söka sig lönarbete för att kunna livnära sig. För närvarande har lönarbetet, arbetet för kapitalisten, redan blivit den mest spridda arbetsformen. Kapitalets herravälde över arbetet har omfattat massan av befolkningen inte bara inom industrin utan också inom jordbruket. Just denna utsugning av lönarbetet, som ligger till grund för det moderna samhället, utvecklas av de stora fabriker till dess högsta stadium. Alla utsugningsmetoder, som används av alla kapitalister inom alla industrigrenar och som hela massan av Rysslands arbetarbefolkning lider under, koncentreras här, i fabriken, stärks, blir till en ständig regel, utsträcks till alla sidor av arbetet, av arbetarens liv, skapar en hel regim, ett helt system, genom vilket kapitalisten suger musten ur arbetaren. Låt oss förklara det genom ett exempel. Det har överallt och alltid varit så, att var och en som tar tjänst inställer arbetet och vilar på den på orten vanliga helgdagen. Helt annorlunda är det på fabriken: då en arbetare anställts, så disponerar fabriken honom efter behag, utan att ta den ringaste hänsyn till arbetarens vanor, till hans vanliga levnadssätt, hans familjeförhållanden, hans andliga behov. Fabriken driver honom till arbete, när det är nödvändigt för den, tvingar honom att anpassa hela sitt liv efter dess krav, att dela upp sin vilotid, att vid skiftarbete arbeta

både på nätterna och under helgdagar. Alla tänkbara missbruk beträffande arbetstiden kommer till användning från fabriken sida och dessutom inför den sina egna ”regler” och sin egen ”ordning”, som är bindande för varje arbetare. Ordningen i fabriken är med avsikt så inrättad, att man på kortast möjliga tid av arbetaren skall kunna pressa ut hela den mängd arbete, som han kan prestera, och sedan kasta honom på skrothögen! Ett annat exempel. Var och en som tar tjänst är naturligtvis skyldig att underordna sig husbonden, att utföra det som man befäller honom att göra. Men då han för en tid förpliktar sig att utföra ett arbete, så avstår han därmed ingalunda från sin egen vilja; om han finner husbondens krav orättvisa eller överdrivna, så går han ifrån honom. Fabriken däremot kräver att arbetaren fullständigt skall avstå från sin egen vilja; den inför disciplin, tvingar arbetaren att börja och sluta arbetet på en bestämd signal, den tar sig själv rätten att bestraffa arbetaren, och för varje gång han bryter de regler fabriken uppställt, underkastas han böter eller löneavdrag. Arbetaren blir en del av den väldiga maskinapparaten: han måste vara lika lydig, lika kuvad och berövad en egen vilja som en maskin.

Till slut ett tredje exempel. Var och en som tar tjänst har ofta anledning att bli missnöjd med husbonden och vänder sig med klagomål mot honom antingen till domstol eller till myndigheterna. Såväl myndigheterna som domstolen avgör vanligen tvisten till husbondens fördel och håller honom om ryggen, men denna undfallenhet för företagarentresserna grundar sig inte på en allmän regel eller på lag utan på servilitet hos enskilda tjänstemän, som ibland försvarar företagaren mer, ibland mindre och som med orätt avgör saken till företagarens fördel, antingen på grund av bekantskap med honom eller emedan de inte känner till arbetsförhållandena och inte kan förstå arbetaren. Varje enskilt fall av sådan orättvisa är beroende av varje enskild konflikt mellan arbetaren och företagaren, av varje enskild tjänsteman. Fabriken däremot förenar en sådan mängd arbetare och förtrycker dem i sådan grad, att det blir omöjligt att undersöka varje fall för sig. Det skapas allmänna regler, det stiftas en lag om relationerna mellan arbetarna och fabrikanterna, en lag som är bindande för alla. I denna lag sanktioneras redan undfallenheten för företagarentresserna av statsmakten. I stället för den orättvisa, som begås av enskilda tjänstemän, träder orättvisan i själva lagen. Det utfärdas exempelvis sådana regler som att arbetaren för skolkning från arbetet inte bara förlorar sin lön utan dessutom måste betala böter, men om en företagare skickar hem en arbetare därför att det inte finns något att göra, så betalar han honom ingen ersättning; företagaren kan avskeda arbetaren för ohövlighet, men arbetaren kan inte lämna sin arbetsplats om företagaren är ohövlig; företagaren har rätt att självsvåldigt påföra arbetaren böter och löneavdrag eller kräva övertidsarbete osv.

Alla dessa exempel visar oss hur fabriken ökar utsugningen av arbetarna och gör denna utsugning allmän, förvandlar den till ett formligt ”system”. Med eller mot sin vilja är arbetaren redan nu tvungen att ha att göra inte bara med en enskild företagare och hans vilja och förtryck, utan med hela företagarklassens godtycke och förtryck. Arbetaren ser att hans förtryckare inte bara är en enskild kapitalist, utan hela kapitalistklassen, ty i alla företag härskar samma utsugningssystem. Den enskilde kapitalisten kan inte ens avvika från detta system: om han t ex skulle få för sig att förkorta arbetstiden i sin fabrik, så skulle varorna bli dyrare för honom än för hans granne, en annan fabrikant, som tvingar arbetarna att arbeta längre för samma lön. För att förbättra sin ställning måste arbetaren nu ha att göra med ett helt samhällssystem, som är inriktat på att utsuga arbetet genom kapitalet. Det är nu inte längre en enskild orättvisa från en eller annan ämbetsman, som möter arbetaren, utan orättvisan hos själva statsmakten, som tar hela kapitalistklassen under sitt beskydd och utfärdar allmängiltiga lagar till förmån för denna klass. Således förvandlas fabriksarbetarnas kamp mot fabrikanterna oundvikligt till en kamp mot hela kapitalistklassen, mot hela det samhällssystem, som är grundat på kapitalets utsugning av arbetet. Just därför får arbetarnas kamp en social betydelse,

blir till en kamp i alla arbetandes namn mot alla klasser, som lever av andras arbete. Därför inleder arbetarnas kamp en ny epok i den ryska historien och är morgongryningen till arbetarnas frigörelse.

På vad stöder sig då kapitalistklassens herravälde över hela det arbetande folkets massa? Det stöder sig på det faktum att alla fabriker, verkstäder, gruvor, maskiner och arbetsverktyg befinner sig i kapitalisternas händer såsom deras privategendom; på att de äger väldiga jordområden (av all jord i det europeiska Ryssland tillhör mer än 1/3 jordägare, vilkas antal inte uppgår till en halv miljon). Arbetarna äger själva inte några arbetsredskap och råvaror och måste därför sälja sin arbetskraft till kapitalisterna, vilka endast betalar arbetarna så mycket som är nödvändigt för deras underhåll, och hela det överskott, som arbetet frambringar, stoppar de i egen ficka. De betalar således arbetarna endast för en del av den tid som åtgått till arbetet, och resten tillägnar de sig själva. Hela den ökning av rikedom, som uppstår genom en mängd arbetares förenade arbete eller genom förbättringar i produktionen, kommer kapitalistklassen tillgodo, och arbetarna, som strävar generation efter generation, förblir samma egendomslösa proletärer. Därför finns det bara ett medel att göra slut på kapitalets utsugning av arbetet, och det är att avskaffa den privata äganderätten till arbetsredskapen och att överföra alla fabriker, verkstäder, gruvor och alla storgods osv till samhället i dess helhet och bedriva en gemensam socialistisk produktion under arbetarnas egen ledning. De produkter, som framställs genom samfällt arbete, kommer då de arbetande själva tillgodo, och det överskott dessa frambringar utöver sitt eget underhåll kommer att tjäna till att tillfredsställa arbetarnas egna behov, till att ge full utveckling åt all deras duglighet och till att i lika mån låta dem komma i åtnjutande av vetenskapens och konstens alla landvinningar. Därför påvisas det också i programmet att arbetarklassens kamp mot kapitalisterna endast kan sluta på detta sätt. Men för detta är det nödvändigt att den politiska makten, dvs makten att styra staten, övergår från en regering som befinner sig under kapitalisternas och jordägarnas inflytande eller en regering, som direkt består av valda representanter för kapitalisterna, i arbetarklassens händer.

Detta är slutmålet för arbetarklassens kamp, detta är förutsättningen för dess fullständiga frigörelse. Till detta slutmål måste de medvetna, förenade arbetarna sträva; men hos oss i Ryssland stöter arbetarna ännu på väldiga skrankor som hindrar dem i deras kamp för frigörelse.

A. 5. Kampen mot kapitalistklassens herravälde förs redan för närvarande av arbetarna i alla europeiska länder samt av arbetarna i Amerika och Australien. Arbetarklassens förening och sammanslutning inskränker sig inte till ett land eller en nationalitet: arbetarpartierna i olika stater förkunnar högt att arbetarnas intressen och mål är fullständigt likadana (solidariska) överallt i världen. De samlas till gemensamma kongresser, riktar gemensamma krav till kapitalistklassen i alla länder, instiftar en internationell högtidsdag för hela det förenade, efter sin frigörelse strävande proletariatet (1 maj) och svetsar samman arbetarklassen av alla nationaliteter och i alla länder till en enda stor arbetararmé. Denna förening av arbetarna i alla länder blir en nödvändighet därigenom att kapitalistklassen, som härskar över arbetarna, inte inskränker sitt herravälde till ett enda land. Handelsförbindelserna mellan de olika staterna blir allt intimare och alltmer omfattande; kapitalet vandrar ständigt från det ena landet till det andra. Bankerna, dessa väldiga lager av kapital, vilka samlar det från alla håll och fördelar det bland kapitalisterna i form av lån, förvandlas från nationella institutioner till internationella, samlar kapital från alla länder och fördelar det bland Europas och Amerikas kapitalister. Det bildas redan väldiga aktiebolag för att upprätta kapitalistiska företag inte bara i ett land utan i flera länder på en gång; internationella sammanslutningar av kapitalister uppstår. Kapitalets herravälde är internationellt. Det är därför som arbetarnas kamp i alla länder för sin frigörelse blir framgångsrik endast om den är en samfällid kamp av arbetarna mot det internationella

kapitalet. Det är därför som den tyske, den polske och den franske arbetaren är den ryske arbetarens kamrat i kampen mot kapitalistklassen, precis på samma sätt som de ryska, de polska och de franska kapitalisterna är hans fiender. På senare tid har således utländska kapitalister särskilt gärna flyttat över kapital till Ryssland, anlagt filialer av sina fabriker här och grundat bolag för att starta nya företag i Ryssland. De störtar sig begärligt över det unga landet, där regeringen är så välvilligt och tjänstaktigt inställd gentemot kapitalet som ingen annanstans, där de finner arbetare, som är mindre sammanslutna och mindre motståndskraftiga än i väst, där arbetarnas levnadsstandard – och därför också deras arbetslöner – är avsevärt lägre, så att de utländska kapitalisterna kan erhålla väldiga, i jämförelse med hemmaförhållandena oerhörda profiter. Det internationella kapitalet har redan sträckt ut sin hand också efter Ryssland. De ryska arbetarna räcker den internationella arbetarrörelsen handen.

A. 6. Vi har redan talat om hur de stora fabriker och verkstäderna till det yttersta intensifierar kapitalets förtryck över arbetet, hur de skapar ett helt system av utsugningsmetoder; hur arbetarna, när de reser sig mot kapitalet, oundvikligt kommer till insikt om nödvändigheten av att alla arbetare förenar sig, nödvändigheten av hela arbetarklassens gemensamma kamp. I denna kamp mot kapitalistklassen kommer arbetarna i konflikt med de allmänna statslagarna, som beskyddar kapitalisterna och deras intressen.

Men när nu arbetarna genom att förena sig är i stånd att tvinga kapitalisterna till eftergifter, att göra motstånd mot dem, så kan ju arbetarna genom sin sammanslutning på precis samma sätt utöva inflytande på statens lagar och uppnå en förändring av dem. Så uppträder också arbetarna i alla andra länder, men de ryska arbetarna förmår inte att utöva något direkt inflytande på staten. Arbetarna i Ryssland befinner sig i ett sådant läge att de är berövade de mest elementära medborgerliga rättigheter. Det är inte tillåtet för dem att samlas, att gemensamt dryfta sina angelägenheter, att bilda egna föreningar, att trycka egna deklARATIONER, med andra ord: statens lagar är inte bara utarbetade i kapitalistklassens intresse utan de berövar direkt arbetarna varje möjlighet att utöva inflytande på dessa lagar och att uppnå en förändring av dem. Det kommer sig därav att i Ryssland (och bland alla europeiska stater enbart i Ryssland) än idag den autokratiska regeringens oinskränkta makt upprätthålls, dvs ett sådant statssystem, där tsaren ensam efter eget gottfinnande kan utfärda lagar, som är bindande för hela folket, och verkställa dessa lagar kan endast ämbetsmän, som är utnämnda av honom. Medborgarna har ingen som helst rätt att delta i lagstiftningen eller att diskutera lagarna, att föreslå nya lagar eller att kräva upphävande av gamla lagar. De är berövade varje rätt att kräva räkenskap av ämbetsmännen, att kontrollera deras handlingar eller att dra dem inför rätta. Medborgarna är t o m berövade rätten att diskutera statliga angelägenheter: det är förbjudet för dem att anordna möten eller att bilda föreningar utan tillstånd av samma ämbetsmän. Ämbetsmännen är således i ordets fulla bemärkelse oansvariga; de bildar så att säga en särskild kast, som står över medborgarna. Ämbetsmännens oansvarighet och godtycke och det fullständiga undertryckandet av folkets röst ger upphov åt sådana skriande missbruk av ämbetsmännens makt och ett sådant kränkande av det enkla folkets rättigheter, som knappast är möjliga i något annat land i Europa.

Den ryska regeringen är således enligt lag fullständigt oinskränkt, den betraktas på sätt och vis som fullständigt oberoende av folket, som stående över alla stånd och klasser. Men om det verkligen skulle vara så, varför tar lagen och regeringen parti för kapitalisterna i alla konflikter mellan arbetarna och kapitalisterna? Varför får kapitalisterna alltmera stöd allt efter som deras antal och rikedom växer, medan arbetarna möter allt större motstånd och förtryck?

I verkligheten står regeringen inte över klasserna, utan tar den ena klassen i försvar mot den andra, skyddar den besittande klassen mot den egendomslösa klassen, kapitalisterna mot

arbetarna. En oinskränkt regering skulle inte heller kunna styra en så väldig stat, om den inte gav de besittande klasserna alla möjliga privilegier och förmåner.

Även om regeringen enligt lag är en oinskränkt och oberoende makt, så har kapitalisterna och jordägarna i verkligheten tusentals sätt att inverka på regeringen och på statens angelägenheter. De har sina egna, av lagen erkända ståndsinstitutioner, adels- och köpmannaföreningar, handels- och manufakturkommittéer osv. Deras valda representanter blir antingen direkt ämbetsmän och deltar i statens styrelse (t ex adelsmarskalkarna), eller också inbjuds de att delta som medlemmar i alla regeringsinstitutioner, exempelvis fabrikanterna, som enligt lag tillåts att delta i fabrikskammaren (dvs högsta myndigheten över fabriksinspektionen) och att välja sina representanter dit. Men de inskränker sig inte till att på detta sätt direkt delta i statsstyrelsen. I sina föreningar dryftar de statens lagar och utarbetar förslag, och regeringen förfrågar sig vanligen om deras mening i olika frågor, den förelägger dem det ena eller andra lagförslaget och anmodar dem att ge sitt utlåtande om det.

Kapitalisterna och jordägarna anordnar allryska kongresser, på vilka de dryftar sina angelägenheter, finner ut olika åtgärder till förmån för sin klass och yrkar i hela godsägaradelns och "allryska köpmankårens" namn på att nya lagar skall stiftas eller gamla ändras. De kan behandla sina angelägenheter i tidningarna, ty hur mycket regeringen än pålägger pressen inskränkningar genom sin censur, så vågar den inte ens tänka på att beröva de besittande klasserna rätten att diskutera sina angelägenheter. De förfogar över alla möjliga sätt att få tillträde till de högsta representanterna för statsmakten och kan lättare dryfta de lägre ämbetsmännens godtycke, de kan lätt få särskilt restriktiva lagar och regler upphävd. Och medan det inte i något annat land i världen finns en sådan mångfald av lagar och regler, ett sådant exempellöst polisförmynderskap från regeringens sida, som förutser varje bagatell och stryper varje levande verksamhet, så finns det inte heller något annat land i världen, där dessa borgerliga regler så lätt bryts och dessa polislagar så lätt kringgås med de högsta myndigheternas nådiga tillåtelse. Och en sådan nådig tillåtelse vägras aldrig.

B. 1. Denna punkt i programmet är den allra viktigaste, den huvudsakliga, ty den visar hur det parti, som försvarar arbetarklassens intressen, och alla medvetna arbetare måste verka. Den visar på vilket sätt socialismens strävanden, strävandena att avskaffa den ena människans eviga utsugning av den andra måste förenas med den folkrörelse, som uppstår på grund av de levnadsförhållanden, som de stora fabriken och verkstäderna skapat.

Partiets verksamhet måste bestå i att främja arbetarnas klasskamp. Det är inte partiets uppgift att kläcka fram några slags modemedel för att hjälpa arbetarna, utan det är dess uppgift att ansluta sig till arbetarnas rörelse, att bringa ljus in i den och att hjälpa arbetarna i denna kamp, som de själva redan börjat. Det är partiets uppgift att försvara arbetarnas intressen och att representera hela arbetarrörelsens intressen. Vari skall då hjälpen till arbetarna i deras kamp komma till uttryck?

Programmet säger att denna hjälp för det första måste bestå i att utveckla arbetarnas klassmedvetande. Hur arbetarnas kamp mot fabrikanterna blir till proletariats klasskamp mot bourgeoisin – det har vi redan talat om.

Av det som vi då sade framgår vad som menas med arbetarnas klassmedvetande. Arbetarnas klassmedvetande är deras förståelse för att det enda medlet att förbättra sin ställning och frigöra sig är kampen mot kapitalisternas och fabrikanternas klass, som skapats av de stora fabriken och verkstäderna. Vidare betyder arbetarnas klassmedvetande deras förståelse för att alla arbetare i ett givet land har samma, solidariska intressen, att de alla bildar en klass som skiljer sig från alla andra klasser i samhället. Slutligen betyder arbetarnas klassmedvetande deras förståelse för att de för att nå sina mål måste vinna inflytande över statens

angelägenheter, såsom jordägarna och kapitalisterna vunnit ett sådant inflytande och fortfarande strävar att vinna det.

På vilket sätt lär sig arbetarna förstå allt detta? Arbetarna lär sig förstå det genom själva den kamp som de börjar föra mot fabrikanterna och som alltmera utvecklar sig, blir allt hårdare och drar in ett allt större antal arbetare, allt efter som de stora fabriken och verkstäderna utvecklas. Det var en tid, då arbetarnas fiendskap mot kapitalet endast yttrade sig i en dunkel känsla av hat mot deras utsugare, i ett dunkelt medvetande om sin förtryckta ställning och sitt slaveri samt i en önskan att hämnas på kapitalisterna. Kampen tog sig vid denna tid uttryck i enskilda revolter av arbetarna, som förstörde byggnader, slog sönder maskiner, pryglade upp fabriksledning osv. Det var arbetarrörelsens *första* form, dess begynnelseform, och den var nödvändig därför att hatet mot kapitalisten alltid och överallt har gett den första impulsen till att hos arbetarna väcka strävan till självförsvar. Men den ryska arbetarrörelsen har redan växt ur denna begynnelseform. I stället för det dunkla hatet mot kapitalisten har arbetarna redan börjat förstå antagonismen mellan arbetarklassens och kapitalistklassens intressen. I stället för den oklara känslan av sin förtryckta ställning har de redan börjat få klart för sig *varmed* och *hur* kapitalet förtrycker dem, och de reser sig mot den ena eller andra formen av förtryck och sätter en gräns för kapitalets förtryck, försvarar sig mot kapitalistens snikenhet. I stället för att hämnas på kapitalisterna övergår de nu till att kämpa för eftergifter, de börjar resa det ena kravet efter det andra mot kapitalistklassen och kräver förbättrade arbetsförhållanden, höjda löner och kortare arbetstid. Varje strejk koncentrerar arbetarnas hela uppmärksamhet och alla deras ansträngningar än på den ena, än på den andra sidan av arbetarklassens förhållanden. Varje strejk utlöser en diskussion om dessa förhållanden, gör det lättare för arbetarna att värdera dem, att klargöra för sig vari kapitalets tryck i det givna fallet består och med vilka medel man kan kämpa mot detta tryck. Varje strejk berikar hela arbetarklassens erfarenhet. Om strejken lyckas, så visar den arbetarklassen styrkan i arbetarnas sammanslutning och sporrar andra arbetare att dra nytta av sina kamraters framgångar. Om den misslyckas, så ger den upphov till diskussion om orsakerna till misslyckandet, till sökande efter bättre kampmetoder. Denna arbetarnas övergång till en hårdnackad kamp för sina aktuella behov, vilken nu börjat överallt i Ryssland, till kamp för eftergifter, för bättre levnadsförhållanden, arbetslön och arbetstid, innebär att de ryska arbetarna tagit ett stort steg framåt, och det socialdemokratiska partiet och alla medvetna arbetare måste därför främst inrikta sin uppmärksamhet på denna kamp, på att bistå den. Hjälpen till arbetarna måste bestå i att man påvisar de mest trängande behoven, på vilkas tillfredsställelse kampen måste koncentreras, att man undersöker de orsaker, som särskilt försämrar läget för de ena eller andra arbetarna, att man klargör fabrikslagarna och fabriksreglerna, vilkas överträdande (vid sidan av kapitalisternas bedrägliga knep) så ofta utsätter arbetarna för en dubbel plundring. Hjälpen måste bestå i att man exaktare och bestämdare ger uttryck åt arbetarnas krav och framför dem offentligt, i att man väljer det ögonblick, som är bäst ägnat till att bjuda motstånd, att man väljer kampmetod, dryftar de bägge kämpande parternas läge och krafter, undersöker om det inte är möjligt att välja en ännu bättre kampmetod (möjligen i form av ett brev till fabrikanter eller en hänvändelse till inspektören eller till läkaren, allt efter omständigheten, om man inte direkt bör gå ut i strejk osv).

Vi sade att de ryska arbetarnas övergång till en sådan kamp visar att de tagit ett stort steg framåt. Denna kamp placerar (för in) arbetarrörelsen på den rätta vägen och är en säker garanti för dess fortsatta framgång. I denna kamp lär sig de arbetande massorna för det första att känna igen och analysera den ena efter den andra av den kapitalistiska utsugningens metoder, att se sambandet mellan dessa metoder och lagen, sina egna levnadsförhållanden och kapitalistklassens intressen. Genom att undersöka olika former och fall av utsugning börjar arbetarna förstå utsugningens betydelse och väsen såsom helhet, börjar förstå det samhälls-

system, som är baserat på kapitalets utsugning av arbetet. För det andra prövar arbetarna i denna kamp sina krafter, lär sig att sammansluta sig, lär sig att förstå sammanslutningens nödvändighet och betydelse. Utvidgandet av denna kamp och de allt tätare förekommande sammanstötningarna leder oundvikligt till att kampen utvidgas, till att gemensamhetskänslan, solidaritetskänslan utvecklas, först bland arbetarna på en viss plats, sedan bland arbetarna i hela landet, inom hela arbetarklassen. För det tredje utvecklar denna kamp arbetarnas politiska medvetande. Massan av det arbetande folket befinner sig till följd av själva levnadsförhållandena i en sådan ställning, att de (inte kan) inte ha vare sig tid eller möjlighet att tänka sig in i några frågor som rör staten. Men arbetarnas kamp mot fabrikanterna för sina dagliga behov driver av sig själv och oundvikligt arbetarna till att sysselsätta sig med statliga, politiska frågor, frågor om hur den ryska staten styrs, hur lagarna och reglerna utfärdas och vems intressen de tjänar. Varje konflikt på fabriken för nödvändigtvis arbetarna i konflikt med lagarna och med statsmaktens representanter. Arbetarna får här för första gången höra ”politiska tal”. Till en början exempelvis av fabriksinspektörerna, som förklarar för dem att det knep, som fabrikanten bedragit dem med, är baserat på den exakta innebörden av de regler, som har stadfästs av vederbörande myndighet och som tillåter fabrikanten att godtyckligt bedra arbetarna, eller att fabrikantens övergrepp är fullt lagliga, därför att fabrikanten endast begagnar sig av sin rätt och stöder sig på den och den lagen, som har stadfästs av statsmakten och skyddas av den. Efter herrars inspektörers politiska förklaringar kommer ibland ännu nyttigare ”politiska förklaringar” av hr ministern, som erinrar arbetarna om de känslor av ”kristlig kärlek”, som de är skyldiga att hysa för fabrikanterna för att dessa tjänar miljoner på arbetarnas arbete.¹¹⁴ Till dessa förklaringar av statsmaktens representanter och till arbetarnas omedelbara bekantskap med till vems förmån denna makt verkar kommer senare socialisternas flygblad eller andra förklaringar, så att arbetarna under en sådan strejk redan erhåller en fullständig politisk skolning. De lär sig att förstå inte bara arbetarklassens särskilda intressen, utan också den särställning, som arbetarklassen intar i staten. Den *hjälp*, som det socialdemokratiska partiet kan ge arbetarnas klasskamp, måste således bestå i att utveckla arbetarnas klassmedvetande genom att bistå dem i deras kamp för sina mest brännande behov.

Den andra typen av *hjälp* måste, som det heter i programmet, bestå i att främja arbetarnas organisering. Den kamp vi just har skildrat kräver obetingat att arbetarna organiseras. En organisation blir nödvändig både för strejken, för att framgångsrikare kunna genomföra den, och för att kunna företa insamlingar för de strejkande, för att inrätta arbetarkassor, för att bedriva agitation bland arbetarna, sprida flygblad, meddelanden, upprop osv bland dem. Organisation är ännu nödvändigare för att skydda sig mot polisens och gendarmernas förföljelser, för att för dessa dölja arbetarnas alla föreningar, alla deras förbindelser, för att ordna tillförseln av böcker, broschyrer, tidningar osv till arbetarna. Att hjälpa till med allt detta, det är partiets andra uppgift.

Den tredje uppgiften är att påvisa kampens verkliga mål, dvs att klargöra för arbetarna vari kapitalets utsugning av arbetet består, på vad den stöder sig, på vilket sätt privatäganderätten till jorden och arbetsredskapen leder till arbetarmassornas utarmning, tvingar dem att sälja sitt arbete till kapitalisterna och utan ersättning överlämna åt dem hela det överskott, som arbetarens arbete frambringar utöver omkostnaderna för hans underhåll. Vidare måste man förklara hur denna utsugning oundvikligt leder till arbetarnas klasskamp mot kapitalisterna, vilka betingelserna för denna kamp och dess slutmål är – kort sagt, klargöra det, som i korthet påvisats i detta program.

B. 2. Vad betyder det att arbetarklassens kamp är en politisk kamp? Det betyder att arbetarklassen inte kan kämpa för sin frigörelse utan att sträva efter att få inflytande över statens angelägenheter, över statsstyrelsen, över lagstiftningen. De ryska kapitalisterna har för

länge sedan insett nödvändigheten av att ha ett sådant inflytande, och vi har påvisat hur de, trots alla slags förbud i polislagarna, förstått att finna tusentals sätt att få inflytande över statsmakten och hur denna makt tjänar kapitalistklassens intressen. Härav följer av sig självt att det också för arbetarklassen är omöjligt att föra sin kamp, omöjligt att ens uppnå en varaktig förbättring av sin lott utan att ha vunnit inflytande över statsmakten.

Vi har redan sagt, att arbetarnas kamp mot kapitalisterna oundvikligt kommer att bringa dem i konflikt med regeringen, och regeringen själv anstränger sig av alla krafter att bevisa för arbetarna att de endast genom kamp och genom samfällt motstånd kan vinna inflytande över statsmakten. Detta visar särskilt påtagligt de stora strejkerna i Ryssland åren 1885-1886. Regeringen gav efter för arbetarnas enträgna krav och började genast utarbeta regler om arbetarna, utfärdade omedelbart nya lagar om fabriksordningen (det infördes exempelvis regler för begränsning av bötesstraffet och om en regelrätt utbetalning av lönerna). Precis på samma sätt har också de nuvarande (1896) strejkerna åter framkallat ett omedelbart ingripande av regeringen, och regeringen har redan förstått att den inte kan inskränka sig till häktningar och förvisningar, och att det är löjligt att traktera arbetarna med dumma predikningar om fabriksägarnas ädelmod (se finansminister Vittes cirkulär till fabriksinspektörerna, våren 1896). Regeringen har insett, att "de förenade arbetarna utgör en makt, som man är tvungen att räkna med", och därför har den redan tagit itu med att revidera fabrikslagarna och sammankallar i S:t Petersburg en kongress av överinspektörer för fabriksägarna för att behandla frågan om kortare arbetstid och andra oundvikliga eftergifter för arbetarna.

Vi ser således att arbetarklassens kamp mot kapitalistklassen nödvändigt måste vara en politisk kamp. Denna kamp utövar verkligen redan nu inflytande på statsmakten och får politisk betydelse. Men ju mera arbetarrörelsen utvecklas, desto klarare och skarpare framträder och känns arbetarnas fullständiga politiska rättslöshet, om vilken vi tidigare talat, det faktum att det är absolut omöjligt för arbetarna att öppet och direkt utöva inflytande på statsmakten. Därför måste arbetarnas mest brännande krav och den första uppgiften, då det för arbetarklassen gäller att vinna inflytande över de statliga angelägenheterna, vara att *uppnå politisk frihet*, dvs att alla medborgare genom lag (författningen) garanteras rätt att direkt delta i statens styrelse, att alla medborgare tryggas rätt att fritt samlas, diskutera sina angelägenheter och inverka på statens angelägenheter genom föreningar och genom pressen. Att uppnå politisk frihet blir en "*brännande angelägenhet för arbetarna*", ty utan denna frihet har arbetarna inte och kan inte ha något inflytande på statens angelägenheter och förblir således oundvikligt en rättslös, förtrampad och stum klass. Och om regeringen redan nu, då arbetarnas kamp och deras sammanslutning först börjat, skyndar sig att göra eftergifter åt arbetarna för att hindra rörelsens fortsatta tillväxt, så råder det inget tvivel om att när arbetarna sammansluter sig och förenar sig under ett enda politiskt partis ledning, så kommer de att bli i stånd att tvinga regeringen att kapitulera, kommer de att bli i stånd att tillkämpa sig själva och hela det ryska folket politisk frihet!

I de föregående delarna av programmet visades vilken plats arbetarklassen intar i det moderna samhället och i den moderna staten, vad som är målet för arbetarklassens kamp och vilken uppgift det parti har, som representerar arbetarnas intressen. Under den oinskränkta regeringsmakt, som existerar i Ryssland, finns det inte och kan inte finnas öppna politiska partier, men det finns politiska riktningar, som ger uttryck åt de andra klassernas intressen och inverkar både på den allmänna opinionen och på regeringen. För att klargöra det socialdemokratiska partiets ställning är det därför nödvändigt att nu påvisa dess förhållande till de övriga politiska riktningarna i det ryska samhället, så att arbetarna skall kunna avgöra vem som kan vara deras bundsförvant och inom vilka gränser detta kan ske och vem som är deras fiende. Det är just detta som påvisas i de två följande punkterna i programmet.

B. 3. Programmet förklarar att arbetarnas bundsförvanter för det första är alla de samhällsskikt, som uppträder mot den autokratiska regeringens oinskränkta makt. Eftersom denna oinskränkta makt är det främsta hindret för arbetarna i deras kamp för sin frigörelse, så följer härav logiskt att arbetarnas direkta intresse kräver att de stöder varje social rörelse mot absolutismen (absolut betyder oinskränkt; absolutism är oinskränkt regeringsmakt). Ju starkare kapitalismen utvecklas, desto mera djupgående blir motsättningarna mellan denna ämbetsmannastyrelse och de besittande klassernas egna intressen, bourgeoisins intressen. Det socialdemokratiska partiet förklarar att det kommer att stödja alla skikt och kategorier av bourgeoisin, vilka går emot den oinskränkta regeringen.

För arbetarna är det oändligt mycket fördelaktigare att bourgeoisin har ett *direkt inflytande* på statens angelägenheter än att den som nu utövar sitt inflytande genom en hord av korrupta och tygellösa ämbetsmän. För arbetarna är det betydligt fördelaktigare att bourgeoisin *öppet* utövar sitt inflytande på politiken, än att den såsom nu är fallet gör det på ett *maskerat* sätt, genom den föregivet allsmäktiga, "oavhängiga" regeringen, som kallar sig en regering "med guds nåde" och slösar "sina nådegåvor" på de lidande och arbetssamma jordägarna och de nödlidande och förtryckta fabrikanterna. Arbetarna behöver en *öppen kamp* mot kapitalistklassen för att hela det ryska proletariatet skall kunna se för vilka intressen arbetarna kämpar, för att det skall kunna lära sig hur man måste kämpa för att inte bourgeoisins intriger och strävanden skall döljas i storfurstarnas väntrum, i senatorernas och ministrarnas salonger, i de för allmänheten stängda departementskanslierna, för att de skall komma i dagen och öppna ögonen på alla och envar för vem det är som i själva verket inspirerar regeringspolitiken och vad det är som kapitalisterna och jordägarna strävar efter. Därför – ned med allt, som döljer kapitalistklassens nuvarande inflytande! Därför – stöd åt varenda representant för bourgeoisin, som *uppträder* mot ämbetsmannakåren, mot ämbetsmannastyret och mot den oinskränkta regeringen! Men när det socialdemokratiska partiet förklarar sig vilja stödja varje social rörelse mot absolutismen, förklarar det samtidigt att det inte skiljer sig från arbetarrörelsen, ty arbetarklassen har sina speciella intressen, vilka står i motsättning till alla andra klassers intressen. Samtidigt som arbetarna stöder alla representanter för bourgeoisin i kampen för politisk frihet, måste de minnas att de besittande klasserna endast för en tid kan vara deras bundsförvanter, att arbetarnas och kapitalisternas intressen förblir oförsonliga, att arbetarna är intresserade av att avskaffa den oinskränkta regeringsmakten endast för att kunna föra en öppen och bred kamp mot kapitalistklassen.

Vidare förklarar det socialdemokratiska partiet att det kommer att stödja alla, som reser sig mot de privilegierade adliga jordägarnas klass. De adliga godsägarna i Ryssland räknas som det första ståndet i staten. Resterna av deras feodalvälde över bönderna trycker fortfarande folkets massa. Bönderna betalar fortfarande friköpsavgifter för befrielsen från godsägarnas makt. Bönderna är ännu bundna vid jorden för att herrar godsägare inte skall behöva lida brist på billiga och lydiga lantarbetare. Bönderna är än idag som rättslösa och omyndiga utlämnade åt ämbetsmännens godtycke, vilka sörjer för sin penningpung och blandar sig i böndernas liv för att se till att dessa "ordentligt" betalar friköpspengarna eller avgifterna till de feodala godsägarna och för att de inte skall våga "slingra sig undan" arbetet för godsägarna, inte t ex våga flytta till en annan trakt och därmed måhända tvinga godsägarna att leja arbetare från annat håll, vilka inte är så billiga och så utarmade. Herrar godsägare slav-binder miljoner, tiotals miljoner bönder i sin tjänst, håller dem nere i rättslöshet och åtnjuter för denna ärorika gärning de högsta privilegierna i staten. De högsta posterna i staten besätts huvudsakligen med adliga jordägare (och enligt lagen har adeln företrädesrätt till statstjänst); de högförnäma godsägarna står hovet närmare än andra och kan lättare och direktare än andra vända regeringens politik till sin favör. De drar nytta av sina intima förbindelser med regeringen för

att plundra statskassan och att av folkets pengar erhålla skänker och nådegåvor, som uppgår till miljoner rubel, än i form av stora gods i gengäld för tjänsten, än i form av "eftergifter".*

Skrivet i fängelse:

"Programutkast" efter den 9 (21) december 1895; "Förklaring till programmet" i juni-juli 1896

Publicerat ffg 1924 i nr 3 av tidskriften *Proletarskaja Revoljutsi*

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 2, s 81-110

---

* Här avbryts den hektograferade text, som finns i Institutet för marxism-leninism vid SUKP:s CK – *Red*